Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

15. dubna 2021 *

[znění opravené usnesením ze dne 12. května 2021]

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Uznávání a výkon rozhodnutí a spolupráce ve věcech vyživovacích povinností – Nařízení (ES) č. 4/2009 – Působnost *ratione temporis* – Článek 75 – Rozhodnutí vydaná soudy členského státu před přistoupením státu k Evropské uni“

Ve věci C-729/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, Spojené království) ze dne 2. září 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 2. října 2019, v řízení

TKF

proti

Department of Justice for Northern Ireland,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Prechal, předsedkyně senátu, N. Wahl, F. Biltgen, L. S. Rossi (zpravodajka) a J. Passer, soudci,

generální advokát: G. Hogan,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 14. října 2020,

s ohledem na vyjádření předložená:

– [ve znění oprav provedených usnesením ze dne 12. května 2021] za TKF R. Laverym, QC, C. McGarritym, solicitor, a M. McGowanem, barrister,

– [ve znění oprav provedených usnesením ze dne 12. května 2021] za Department of Justice for Northern Ireland K. Brownem, jako zmocněncem, ve spolupráci s T. McGleenanem, QC, a L. McMahon, barrister,

* Jednací jazyk: angličtina.

– [ve znění oprav provedených usnesením ze dne 12. května 2021] za polskou vládu S. Żyrek, jako zmocněnkyní,

– za Evropskou komisi M. Wilderspinem, jako zmocněncem,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. listopadu 2020,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 75 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1, a opravy Úř. věst. 2011, L 131, s. 26, a Úř. věst. 2013, L 8, s. 19).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi TKF, polským státním příslušníkem, a Department of Justice for Northern Ireland (ministerstvo spravedlnosti Severního Irska) jakožto ústředním orgánem odpovědným za splnění povinností vyplývajících z tohoto nařízení ve věci uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaných v Polsku před přistoupením posledně uvedeného státu k Evropské unii ve Spojeném království.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 44/2001

3 Článek 66 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42), spadající do kapitoly VI tohoto nařízení, nadepsané „přechodná ustanovení“, stanoví:

„1. Toto nařízení se vztahuje pouze na řízení zahájená a veřejné listiny vypracované po vstupu tohoto nařízení v platnost.

2. Pokud však bylo řízení zahájeno v členském státě původu přede dnem vstupu tohoto nařízení v platnost, rozhodnutí, která byla vydána po tomto dni, se uznají a vykonají podle kapitoly III,

a) pokud bylo řízení zahájeno v členském státě původu až poté, co Bruselská [úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Bruselu dne 27. září 1968 (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32)] nebo Luganská úmluva [o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Luganu dne 16. září 1988 (Úř. věst. 1988, L 319, s. 9] vstoupila v platnost jak v členském státě původu, tak i v dožádaném členském státě;

b) ve všech dalších případech za předpokladu, že soud byl příslušný podle pravidel, která se shodují s pravidly pro určení příslušnosti obsaženými v kapitole II nebo v dohodě uzavřené mezi členským státem původu a dožádaným členským státem, která byla platná v době zahájení řízení.“

Nařízení č. 4/2009

4 Body 31, 44 a 47 odůvodnění nařízení č. 4/2009 zní takto:

„(31) Pro zjednodušení přeshraničního vymáhání pohledávek výživného je třeba zavést režim spolupráce mezi ústředními orgány určenými členskými státy. Tyto orgány by měly poskytovat pomoc oprávněným z výživného a povinným k výživnému při uplatňování jejich práv v jiném členském státě podáváním návrhů na uznání, prohlášení vykonatelnosti a výkon již vydaných rozhodnutí, o změnu těchto rozhodnutí nebo o obdržení rozhodnutí. Měly by si vyměňovat informace za účelem zjištění místa, kde se zdržují povinní a oprávnění, a za účelem zjištění jejich příjmů a majetku, pokud je to potřeba. Měly by navíc vzájemně spolupracovat vyměňováním obecných informací a podporovat spolupráci mezi příslušnými orgány svého členského státu.

[…]

(44) Toto nařízení by mělo změnit [nařízení č. 44/2001] nahrazením příslušných ustanovení uvedeného nařízení týkajících se vyživovacích povinností. S výhradou přechodných ustanovení tohoto nařízení by měly členské státy ode dne použitelnosti tohoto nařízení používat v oblasti vyživovacích povinností ustanovení tohoto nařízení týkající se příslušnosti, uznávání, vykonatelnosti a výkonu rozhodnutí a o soudní pomoci namísto ustanovení nařízení (ES) č. 44/02001.

[…]

(47) V souladu s články 1 a 2 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o založení Evropského společenství, se Spojené království neúčastní přijímání tohoto nařízení a toto nařízení pro ně není závazné ani použitelné. Tímto však není dotčena možnost, aby Spojené království oznámilo svůj záměr přijmout toto nařízení po jeho přijetí v souladu s článkem 4 uvedeného protokolu.“

5 Článek 1 nařízení č. 4/2009, nadepsaný „Oblast působnosti“, v odstavci 2 stanoví:

„V tomto nařízení se ‚členským státem‘ rozumějí všechny členské státy, na které se vztahuje toto nařízení.“

6 Článek 2 tohoto nařízení, nadepsaný „Definice“, v odstavci 1 stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

1) ‚rozhodnutím‘ rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně usnesení, rozsudku, nařízení nebo příkazu k výkonu rozhodnutí, jakož i rozhodnutí o výši nákladů řízení vydaného soudním úředníkem. Pro účely kapitol VII a VIII se ‚rozhodnutím‘ rozumí rovněž rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané ve třetím státě;

[…]

4) ‚členským státem původu‘ členský stát, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, […];

5) ‚členským státem výkonu‘ členský stát, v němž má být proveden výkon rozhodnutí, […];

6) ‚dožadujícím členským státem‘ členský stát, jehož ústřední orgán postupuje návrh nebo žádost podle kapitoly VII;

7) ‚dožádaným členským státem' členský stát, jehož ústřední orgán obdrží návrh nebo žádost podle kapitoly VII;

[…]"

7 Kapitola IV uvedeného nařízení, nadepsaná „Uznávání, vykonatelnost a výkon rozhodnutí", je rozdělena do tří oddílů. Podle čl. 16 tohoto nařízení se oddíl 1, který obsahuje články 17 až 22 uvedeného nařízení, použije na rozhodnutí vydaná v členském státě vázaném Haagským protokolem ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti (dále jen „Haagský protokol"). Oddíl 2, který obsahuje články 23 až 38 uvedeného nařízení, se použije na rozhodnutí vydaná v členském státě, který není tímto protokolem vázán. Oddíl 3, který obsahuje články 39 až 43 téhož nařízení, obsahuje ustanovení společná pro všechna rozhodnutí.

8 Podle čl. 23 odst. 1 tohoto nařízení:

„Rozhodnutí vydaná v členském státě, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007, jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení."

9 Článek 24 nařízení č. 4/2009, nadepsaný „Důvody pro odmítnutí uznání", stanoví:

„Rozhodnutí se neuzná,

a) je-li uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž je uznání navrhováno. Výhradu veřejného pořádku nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti;

b) jestliže odpůrci, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost v dostatečném předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem, ledaže odpůrce nevyužil žádný opravný prostředek proti rozhodnutí, i když k tomu měl možnost;

[…]"

10 Článek 26 tohoto nařízení, nadepsaný „Vykonatelnost", zní takto:

„Rozhodnutí vydané v členském státě, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007, jež je v tomto státě vykonatelné, bude vykonáno v jiném členském státě poté, co zde bylo na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášeno za vykonatelné."

11 Kapitola VII nařízení č. 4/2009 obsahuje ustanovení o spolupráci mezi ústředními orgány. Tato ustanovení jsou uvedena v článcích 49 až 63 tohoto nařízení.

12 Článek 51 odst. 1 téhož nařízení stanoví:

„1. Ústřední orgány poskytují pomoc v souvislosti s návrhy podle článku 56, zejména

a) předávají a přijímají tyto návrhy;

b) zahajují nebo usnadňují zahájení řízení o těchto návrzích."

13 Článek 55 nařízení č. 4/2009, nadepsaný „Návrh prostřednictvím ústředních orgánů", stanoví:

„Návrh podle této kapitoly lze učinit prostřednictvím ústředního orgánu členského státu, v němž má navrhovatel místo pobytu, ústřednímu orgánu dožádaného členského státu."

14 Podle čl. 56 odst. 1 a 2 tohoto nařízení:

„1. Oprávněný, který vymáhá výživné podle tohoto nařízení, může předložit tyto návrhy:

a) návrh na uznání, nebo uznání a prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí;

b) návrh na výkon rozhodnutí vydaného nebo uznaného v dožádaném členském státě;

c) návrh na vydání rozhodnutí v dožádaném členském státě, pokud tam dosud není žádné rozhodnutí vydáno ani uznáno, včetně případně návrhu na určení rodičovství;

d) návrh na vydání rozhodnutí v dožádaném členském státě, pokud není možné uznání ani prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí vydaného v jiném státě, než je dožádaný členský stát;

e) návrh na změnu rozhodnutí vydaného v dožádaném členském státě;

f) návrh na změnu rozhodnutí vydaného v jiném státě, než je dožádaný členský stát.

2. Povinný, proti němuž existuje rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, může předložit tyto návrhy:

a) návrh na uznání rozhodnutí vedoucího k odložení nebo omezení výkonu dřívějšího rozhodnutí v dožádaném členském státě;

b) návrh na změnu rozhodnutí vydaného v dožádaném členském státě;

c) návrh na změnu rozhodnutí vydaného v jiném státě, než je dožádaný členský stát.“

15 Článek 75 uvedeného nařízení, nadepsaný „Přechodná ustanovení“, jenž je součástí jeho kapitoly IX, nadepsané „Obecná a závěrečná ustanovení“, uvádí:

„1. Toto nařízení se použije pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti, s výhradou odstavců 2 a 3.

2. Části 2 a 3 kapitoly IV se použijí

a) na rozhodnutí, která byla vydána v členských státech přede dnem použitelnosti tohoto nařízení a u kterých se od tohoto dne vyžaduje uznání a prohlášení vykonatelnosti;

b) na rozhodnutí vydaná ode dne použitelnosti tohoto nařízení v řízeních zahájených před tímto dnem,

jestliže tato rozhodnutí pro účely uznání a výkonu spadají do působnosti nařízení (ES) č. 44/2001.

[…]

3. Kapitola VII týkající se spolupráce mezi ústředními orgány se použije na návrhy a žádosti, které ústřední orgán obdrží ode dne použitelnosti tohoto nařízení.“

16 Článek 76 téhož nařízení, nadepsaný „Vstup v platnost“, stanoví:

„Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Ustanovení čl. 2 odst. 2, čl. 47 odst. 3 a článků 71, 72 a 73 se použijí ode dne 18. září 2010.

S výjimkou ustanovení uvedených v druhém pododstavci se toto nařízení použije ode dne 18. června 2011 za předpokladu, že ve Společenství bude k tomuto dni použitelný Haagský protokol z roku 2007. V opačném případě se toto nařízení použije ode dne použitelnosti uvedeného protokolu ve Společenství.

[…]“

Rozhodnutí 2009/451/ES

17 Podle článku 2 rozhodnutí Komise 2009/451/ES ze dne 8. června 2009 o úmyslu Spojeného království přijmout nařízení č. 4/2009 vstoupilo toto nařízení ve Spojeném království v platnost dne 1. července 2009.

Rozhodnutí 2009/941/ES

18 Podle čl. 4 odst. 1 rozhodnutí Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009 o uzavření Haagského protokolu o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím (Úř. věst. 2009, L 331, s. 17) se pravidla tohoto protokolu uplatní v rámci Unie prozatímně ode dne 18. června 2011.

Právo Spojeného království

19 Spojené království (včetně Severního Irska) provedlo nařízení č. 4/2009 prostřednictvím Civil Jurisdiction and Judgments (Maintenance) Regulations (SI 2011/148) [nařízení č. 1484 z roku 2011 o pravomoci a soudních rozhodnutích v občanskoprávních věcech (vyživovací povinnost)].

20 Článek 4 odst. 1A Magistrates' Courts (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982) Rules (Northern Ireland) 1986 [nařízení o soudech první instance z roku 1986 (k zákonu o pravomoci a soudních rozhodnutích v občanskoprávních věcech Severního Irska z roku 1982)] stanoví:

„V případě, že soudní úředník Magistrates' Court for the Petty Sessions (okresního soudu) obdrží žádost podle článku 26 [nařízení č. 4/2009] o provedení zápisu rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaného ve státě, na který se nařízení vztahuje, s výjimkou Spojeného království, je povinen nechat toto rozhodnutí u svého soudu zapsat formou zápisu nebo sdělení, které zanese do rejstříku rozhodnutí a podepíše; to neplatí, pokud se použije článek 24 uvedeného nařízení č. 4/2009 a odstavce 3 a 4 tohoto prováděcího předpisu.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

21 TKF a AKF, oba polští státní příslušníci, uzavřeli manželství v Polsku v roce 1991. Měli dva syny.

22 Dne 1. dubna 1999 vydal polský soud rozhodnutí o výživném ukládající vyživovací povinnost TKF ve prospěch AKF.

23 V prosinci 2002 byla u polských soudů zahájena další řízení o výživném. Tato řízení vedla k přijetí nových rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností ze dne 14. února 2003, která změnila původní rozhodnutí.

24 TKF a AKF se v roce 2004 rozvedli. V srpnu 2006 přicestoval TKF do Severního Irska, kde od té doby bydlí.

25 Rozhodnutími ze dne 24. října 2013 a 15. srpna 2014 (dále jen „rozhodnutí o zápisu“) soudní úředník Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (okresní soud pro okres Belfast a Newtownabbey, Spojené království) zapsal a prohlásil za vykonatelná uvedená dvě rozhodnutí o výživném vydaná polským soudem dne 14. února 2003. Rozhodnutí o zápisu byla vydána v souladu s článkem 75 nařízení č. 4/2009. Tato rozhodnutí rovněž uvádějí, že takto zapsaná rozhodnutí jsou vykonatelná pro účely oddílu 2 kapitoly IV téhož nařízení.

26 TKF podal proti rozhodnutím o zápisu žalobu k High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Vrchní soud Severního Irska, oddělení Queen's Bench, Spojené království). Na podporu této žaloby v podstatě tvrdil, že jelikož Polská republika nebyla v okamžiku, kdy byla vydána dotčená rozhodnutí o výživném, členským státem, nebyl oddíl 2 kapitoly IV tohoto nařízení v projednávaném případě použitelný. TKF mimoto tvrdil, že články 23 a 26 uvedeného nařízení nebyly na rozhodnutí polského soudu použitelné a tato rozhodnutí každopádně nebyla v souladu s článkem 24 téhož nařízení, neboť neexistuje důkaz o tom, že TKF o dotčeném řízení věděl a účastnil se jej osobně nebo prostřednictvím zástupce.

27 High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division (Vrchní soud Severního Irska, oddělení Queen's Bench) však tuto žalobu zamítl z důvodu, že nařízení č. 4/2009 neobsahuje žádné ustanovení, které by omezovalo jeho časovou působnost pouze na soudní rozhodnutí o výživném vydaná soudy členského státu po dni přistoupení uvedeného státu k Unii. Kromě toho podle tohoto soudu, pokud se nepoužije článek 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009, je na projednávanou věc použitelná kapitola VII tohoto nařízení na základě jeho čl. 75 odst. 3, jelikož Polsko je smluvním státem Haagského protokolu. Uvedený soud proto rozhodl, že rozhodnutí polského soudu byla v souladu s touto kapitolou platně zapsána a vykonána.

28 TKF podal proti tomuto rozsudku odvolání k předkládajícímu soudu, který má pochybnosti, pokud jde o použitelnost nařízení č. 4/2009 na rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, která byla vydána v Polsku před přistoupením tohoto členského státu k Unii, jakož i o příslušnosti Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey (okresní soud pro Belfast a Newtownabbey) k zápisu dotčených rozhodnutí podle ustanovení článku 75 tohoto nařízení.

29 Za těchto okolností se Court of Appeal in Northern Ireland (Odvolací soud Severního Irska, Spojené království) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009 vykládán v tom smyslu, že se vztahuje pouze na ‚rozhodnutí', která byla vydaná ve státech, jež byly unijními členskými státy v okamžiku vydání těchto rozhodnutí?

2) Vzhledem ke skutečnosti, že Polsk[á republika] je v současné době členským státem Evropské unie, který je vázán Haagským protokolem, mohou být nyní rozhodnutí o výživném vydaná soudem v Polsk[é republice] v letech 1999 a 2003, tedy před tím, než se Polsk[á republika] stala členským státem Evropské unie, zapsána a vykonána v jiném unijním členském státě na základě kterékoli části nařízení č. 4/2009, zejména:
   a) na základě čl. 75 odst. 3 a článku 56 nařízení č. 4/2009;
   b) na základě čl. 75 odst. 2 a oddílu 2 kapitoly IV nařízení č. 4/2009;
   c) na základě čl. 75 odst. 2 písm. a) a oddílu 3 kapitoly IV nařízení č. 4/2009;
   d) na základě jakýchkoli jiných článků nařízení č. 4/2009?“

K předběžným otázkám

K první otázce

30 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije pouze na rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy ve státech, které již byly členy Unie ke dni přijetí těchto rozhodnutí.

31 Úvodem je třeba připomenout, že nařízením č. 4/2009 měl zákonodárce Unie v úmyslu nahradit ustanovení ve věcech vyživovacích povinností uvedené v nařízení č. 44/2001 ustanoveními, které vzhledem ke zvláštní naléhavosti, která se pojí s uhrazením pohledávek výživného, usnadní řízení u soudu, který rozhoduje o návrhu na výkon rozhodnutí, a tím ho urychlí [rozsudek ze dne 4. června 2020, FX (Návrh na zastavení výkonu rozhodnutí o pohledávce výživného), C-41/19, EU:C:2020:425, bod 32].

32 Jak rozhodl Soudní dvůr, nařízení č. 4/2009 představuje *lex specialis*, pokud jde zejména o otázky příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve specifické oblasti vyživovacích povinností [rozsudek ze dne 4. června 2020, FX (Návrh na zastavení výkonu rozhodnutí o pohledávce výživného), C-41/19, EU:C:2020:425, bod 33].

33 Pokud jde konkrétně o čl. 75 tohoto nařízení, nadepsaný „přechodná ustanovení“, ten v odstavci 1 stanoví, že se uvedené nařízení použije obecně pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti.

34 Odchylně od tohoto obecného pravidla se však podle odstavce 2 uvedeného článku 75 oddíly 2 a 3 kapitoly IV nařízení č. 4/2009 použijí na některá rozhodnutí vydaná a řízení zahájená přede dnem použitelnosti tohoto nařízení.

35 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností dotčená ve věci v původním řízení, jejichž zápis a výkon ve Spojeném království jsou zpochybňována, byla vydána v Polsku dne 14. února 2003, tedy před datem použitelnosti nařízení č. 4/2009. Jak totiž vyplývá z jeho čl. 76 třetího pododstavce, toto nařízení se s výjimkou ustanovení uvedených v druhém pododstavci uvedeného článku 76 použije od 18. června 2011 za předpokladu, že v Unii bude k tomuto dni použitelný Haagský protokol. Podle čl. 4 rozhodnutí 2009/941 byl přitom tento protokol v Unii použitelný dne 18. června 2011.

36 Naproti tomu tato rozhodnutí byla zapsána a prohlášena vykonatelnými v Severním Irsku rozhodnutími ze dne 24. října 2013 a ze dne 15. srpna 2014, takže je pravděpodobné, že o uznání a prohlášení vykonatelnosti uvedených rozhodnutí bylo požádáno až po dni nabytí účinnosti nařízení č. 4/2009, což však přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

37 S touto posledně uvedenou výhradou se tedy v projednávané věci zdá, že jde v zásadě o případ uvedený v čl. 75 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, jelikož se týká rozhodnutí vydaných v členských státech přede dnem použitelnosti uvedeného nařízení, pro něž je od tohoto data žádáno o uznání a prohlášení vykonatelnosti.

38 Je však třeba připomenout, že Polská republika přistoupila k Unii dne 1. května 2004, tedy po dni, kdy bylo každé z uvedených rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydáno, ale před podáním návrhu na uznání a výkon týchž rozhodnutí.

39 V tomto kontextu je tedy třeba určit, zda se čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 může použít pouze na rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaná v členských státech, které již byly členy Unie ke dni přijetí těchto rozhodnutí, nebo zda se toto ustanovení může použít i na rozhodnutí, která byla vydána před datem použitelnosti tohoto nařízení v členském státě, který se stal členem Unie až po přijetí těchto rozhodnutí.

40 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je třeba při výkladu ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 12. listopadu 2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, bod 38).

41 Pokud jde o znění čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009, je třeba uvést, že toto ustanovení odkazuje na rozhodnutí, „která byla vydána v členských státech“.

42 Kromě toho podle čl. 2 odst. 1 bodu 1 první věty uvedeného nařízení se „rozhodnutím“ rozumí rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydané soudem „členského státu“.

43 Jak však uvedla Komise, ze společně posuzovaného znění obou těchto ustanovení vyplývá, že sama o sobě neumožňují mít za to, že rozhodnutí ve smyslu prvního z těchto ustanovení musí být vydáno soudem státu, který byl ke dni přijetí tohoto rozhodnutí již členem Unie. I když z takových znění vyplývá, že je nezbytné, aby v okamžiku, kdy se rozhoduje o uznání nebo výkonu rozhodnutí, bylo možné konstatovat, že takové rozhodnutí pochází ze státu, který má v té době postavení členského státu Unie, neznamená to, že by takové postavení muselo nutně existovat v okamžiku přijetí dotyčného rozhodnutí.

44 Je rovněž třeba vzít v úvahu kontext čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí.

45 V tomto ohledu je třeba uvést, že z bodu 44 odůvodnění nařízení č. 4/2009 vyplývá, že účelem přechodných ustanovení zakotvených v článku 75 je zajistit přechod mezi režimem stanoveným nařízením č. 44/2001 ve věcech vyživovací povinnosti a režimem stanoveným nařízením č. 4/2009, čímž se umožní uznávání a výkon soudních rozhodnutí vydaných podle nařízení č. 44/2001.

46 Kromě toho z čl. 75 odst. 2 prvního pododstavce nařízení č. 4/2009 vyplývá, že čl. 75 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení se použije pouze za podmínky, že rozhodnutí, na která se vztahuje, spadají za účelem jejich uznání a výkonu do působnosti nařízení č. 44/2001.

47 Je přitom třeba uvést, že jak vyplývá z čl. 66 odst. 1 nařízení č. 44/2001, ustanovení tohoto nařízení se vztahují pouze na žaloby podané po vstupu tohoto nařízení v platnost. Touto zásadou se řídí otázka soudní příslušnosti i ustanovení týkající se uznávání a výkonu soudních rozhodnutí (rozsudek ze dne 21. června 2012, Wolf Naturprodukte, C-514/10, EU:C:2012:367, bod 21).

48 Článek 66 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001 však odchylně od této zásady stanoví, že ustanovení tohoto nařízení týkající se uznávání a výkonu soudních rozhodnutí se použijí na rozhodnutí vydaná po vstupu uvedeného nařízení v platnost v návaznosti na žaloby podané v členském státě původu před tímto datem, pokud bylo řízení zahájeno v členském státě původu až poté, co Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech nebo Luganská úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen ‚Luganská úmluva‘) vstoupila v platnost jak v členském státě původu, tak i v dožádaném členském státě.

49 V tomto ohledu již Soudní dvůr rozhodl, že k odůvodnění použitelnosti nařízení č. 44/2001 pro účely uznání a výkonu soudního rozhodnutí je nezbytné, aby ke dni vydání tohoto rozhodnutí bylo toto nařízení platné jak v členském státě původu, tedy ve státě, v němž bylo soudní rozhodnutí vydáno, tak

i v dožádaném členském státě, tedy ve státě, v němž se žádá o uznání a výkon tohoto rozhodnutí (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 21. června 2012, Wolf Naturprodukte, C-514/10, EU:C:2012:367, bod 34).

50 Z toho vyplývá, že rozhodnutí ve věci vyživovacích povinností, která byla vydána soudem státu, který ke dni přijetí těchto rozhodnutí ještě nebyl členem Unie, a v němž tedy nařízení č. 44/2001 ještě nevstoupilo v platnost, nespadají do působnosti tohoto nařízení.

51 V takovém případě je irelevantní, zda žaloby, které vedly k přijetí těchto rozhodnutí, byly podány poté, co v dotyčném státě vstoupila v platnost Luganská úmluva, jelikož v okamžiku, kdy byla uvedená rozhodnutí vydána, nařízení č. 44/2001 ještě nebylo v platnosti v tomto státě.

52 S ohledem na předcházející úvahy nespadají taková rozhodnutí ani do působnosti přechodného ustanovení čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009.

53 Vzhledem k tomu, že rozhodnutí vydaná ve státech, které nebyly členy Unie, nespadají do působnosti nařízení č. 44/2001, není na místě na ně vztáhnout přechodná ustanovení článku 75 nařízení č. 4/2009, jejichž cílem je, jak bylo připomenuto v bodě 45 tohoto rozsudku, zajistit uznání a výkon soudních rozhodnutí vydaných za platnosti tohoto prvně uvedeného nařízení.

54 Konečně takový výklad čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 je také v souladu se zásadou, podle které takové pravidlo, jako je uvedené ustanovení, které – jak bylo konstatováno v bodě 34 tohoto rozsudku – představuje výjimku z obecného pravidla, musí být vykládáno restriktivně (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, Granberg, C-330/05, EU:C:2007:679, bod 30 a citovaná judikatura).

55 S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 75 odst. 2 písm. a) nařízení č. 4/2009 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije pouze na rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy ve státech, které byly k datu přijetí těchto rozhodnutí již členy Unie.

K druhé otázce

56 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda nařízení č. 4/2009 musí být vykládáno v tom smyslu, že jeho článek 75 nebo jakékoli jiné ustanovení tohoto nařízení umožňuje, aby rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaná v jednom státě před jeho přistoupením k Unii a přede dnem použitelnosti uvedeného nařízení byla po přistoupení tohoto státu k Unii uznána a vykonána v jiném členském státě.

57 Úvodem je třeba připomenout, že jak bylo uvedeno v bodě 33 tohoto rozsudku, článek 75 nařízení č. 4/2009 ve svém odstavci 1 stanoví, že se uvedené nařízení použije obecně pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti.

58 Kromě toho jediné odchylky od tohoto pravidla byly unijním normotvůrcem výslovně upraveny v čl. 75 odst. 2 a 3 nařízení č. 4/2009.

59 Pokud jde o výjimku uvedenou v čl. 75 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, z odpovědi na první otázku však vyplývá, že tato výjimka se vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná ve státech, které byly ke dni vyhlášení těchto rozhodnutí již členy Unie. Tak tomu však není v případě rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, o která se jedná ve věci v původním řízení, vydaných dne 14. února 2003 v Polsku, tedy ve státě, který přistoupil k Unii až dne 1. května 2004. Toto ustanovení tedy nemůže založit uznání a výkon takových rozhodnutí v jiném členském státě.

60 Pokud jde o výjimku uvedenou v čl. 75 odst. 2 písm. b) nařízení č. 4/2009, týká se rozhodnutí vydaných po dni použitelnosti tohoto nařízení v návaznosti na řízení zahájená před tímto datem. Ani tato výjimka se tedy nejeví jako použitelná ve věci v původním řízení, neboť jak vyplývá z bodu 35 tohoto rozsudku, rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností dotčená v původním řízení v této věci byla vydána před datem použitelnosti uvedeného nařízení.

61 Jak bylo ostatně uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, z čl. 75 odst. 2 prvního pododstavce nařízení č. 4/2009 vyplývá, že se tento pododstavec použije pouze za podmínky, že rozhodnutí, která uvádí, spadají pro účely uznání a výkonu do působnosti nařízení č. 44/2001.

62 Nařízení č. 44/2001 přitom vstoupilo v platnost v Polsku až od 1. května 2004.

63 Z toho vyplývá, jak plyne z bodu 50 tohoto rozsudku, že rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností dotčená ve věci v původním řízení nespadají do působnosti tohoto nařízení, a tudíž – jak vyplývá z bodu 60 tohoto rozsudku – nespadají ani do působnosti čl. 75 odst. 2 nařízení č. 4/2009.

64 V tomto ohledu okolnost, které se dovolává polská vláda ve svém ústním vyjádření ve vztahu k čl. 66 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001, a sice že Luganská úmluva nabyla v Polsku účinnosti dne 1. února 2000, nemůže – jak vyplývá z bodu 51 tohoto rozsudku – takový výklad zpochybnit.

65 Pokud jde o čl. 75 odst. 3 nařízení č. 4/2009, tento článek upřesňuje, že kapitola VII tohoto nařízení týkající se spolupráce mezi ústředními orgány se použije na návrhy a žádosti, které ústřední orgán obdrží ode dne použitelnosti uvedeného nařízení.

66 V tomto ohledu je třeba uvést, že z bodu 31 odůvodnění nařízení č. 4/2009 vyplývá, že unijní normotvůrce chtěl zavést spolupráci mezi ústředními orgány za účelem usnadnění přeshraničního vymáhání pohledávek výživného a poskytnutí pomoci oprávněným a povinným, pokud jde o výživné, při uplatňování jejich práv v jiném členském státě (rozsudek ze dne 9. února 2017, S., C-283/16, EU:C:2017:104, bod 35).

67 Konkrétně podle čl. 51 odst. 1 uvedeného nařízení tyto orgány poskytují pomoc v souvislosti s žádostmi stanovenými v čl. 56 tohoto nařízení tím, že předávají a přijímají tyto návrhy, jakož i tím, že zahajují nebo usnadňují zahájení řízení o těchto návrzích.

68 Podle odstavce 1 tohoto čl. 56 může oprávněný, který vymáhá výživné na základě nařízení č. 4/2009, předložit několik typů návrhů, a sice v podstatě návrh na uznání nebo prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí, návrh na výkon rozhodnutí vydaného nebo uznaného v dožádaném členském státě, žádost o vydání rozhodnutí v dožádaném členském státě nebo žádost o změnu rozhodnutí. V tomto případě se v souladu s článkem 55 uvedeného nařízení oprávněný obrátí na ústřední orgán členského státu, v němž má místo pobytu, který je povinen předat návrh ústřednímu orgánu dožádaného členského státu.

69 Pokud jde o povinného, ten může na základě čl. 56 odst. 2 nařízení č. 4/2009 podat návrh na uznání rozhodnutí vedoucího k odložení nebo omezení výkonu dřívějšího rozhodnutí nebo návrh na změnu rozhodnutí.

70 Z ustanovení uvedených v bodech 66 až 68 tohoto rozsudku, která jsou obsažena v kapitole VII nařízení č. 4/2009, vyplývá, že úloha ústředních orgánů se v tomto ohledu omezuje na poskytnutí pomoci oprávněnému z výživného nebo povinnému, který o ni požádá, pro účely předávání nebo přijetí jejich návrhů nebo zahájení řízení týkajících se těchto návrhů podle článku 56 tohoto nařízení.

71 Uvedená ustanovení se naproti tomu netýkají podmínek uznávání nebo výkonu soudních rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, které spadají výlučně do kapitoly IV uvedeného nařízení, nadepsané „Uznávání, vykonatelnost a výkon rozhodnutí“, na kterou odkazuje čl. 75 odst. 2 téhož nařízení, a nikoli odstavec 3 tohoto článku.

72 V důsledku toho taková rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, jako jsou rozhodnutí dotčená ve věci v původním řízení, vydaná v jednom státě před jeho přistoupením k Unii a přede dnem použitelnosti nařízení č. 4/2009, nemohou být po přistoupení tohoto státu k Unii uznána a vykonána v jiném členském státě na základě čl. 75 odst. 3 tohoto nařízení.

73 V tomto ohledu již Soudní dvůr rozhodl, že žádost o pomoc podaná ústředním orgánům na základě ustanovení obsažených v kapitole VII nařízení č. 4/2009 představuje právo, a nikoliv povinnost. Proto je taková žádost dobrovolná a použije se jen tehdy, jestliže si to oprávněný z výživného přeje, například pro odstranění některých praktických obtíží, jako v případě zjišťování místa pobytu povinného (rozsudek ze dne 9. února 2017, S., C-283/16, EU:C:2017:104, bod 40).

74 Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 47 svého stanoviska, připuštění toho, že uznání a výkon rozhodnutí vydaného soudem státu před přistoupením tohoto státu k Unii může záviset na tom, zda budou využity různé postupy, které oprávněnému poskytuje kapitola VII k výkonu rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností, by vedlo k diskriminaci mezi oprávněnými, kteří se rozhodnou podat návrh prostřednictvím ústředních orgánů, a oprávněnými, kteří se rozhodnou obrátit se přímo na příslušné orgány.

75 S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že nařízení č. 4/2009 musí být vykládáno v tom smyslu, že žádné ustanovení tohoto nařízení neumožňuje, aby rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaná v jednom státě před jeho přistoupením k Unii a přede dnem použitelnosti uvedeného nařízení byla po přistoupení tohoto státu k Unii uznána a vykonána v jiném členském státě.

K nákladům řízení

76 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

1) **Článek 75 odst. 2 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností musí být vykládán v tom smyslu, že se použije pouze na rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy ve státech, které byly k datu přijetí těchto rozhodnutí již členy Evropské unie.**

2) **Nařízení č. 4/2009 musí být vykládáno v tom smyslu, že žádné ustanovení tohoto nařízení neumožňuje, aby rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností vydaná v jednom státě před jeho přistoupením k Evropské unii a přede dnem použitelnosti uvedeného nařízení byla po přistoupení tohoto státu k Unii uznána a vykonána v jiném členském státě.**

Podpisy.